

Шарай Є. В. – заступник завідувача відділу забезпечення діяльності Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3932-3435>

Психологічні основи залучення працівників Експертної служби МВС України до досудового розслідування

Мета дослідження – розглянути психологічні основи залучення працівників Експертної служби МВС до досудового розслідування. **Методологія.** Методологічний інструментарій становили основні пізнавальні методи психології: спостереження за психологічними особливостями залучення працівників Експертної служби МВС до досудового розслідування, зумовленими специфікою цієї діяльності; вивчення результатів зазначеної діяльності, яка полягає в накопиченні фактів під час аналізування матеріальних результатів психічної діяльності в разі залучення працівників Експертної служби МВС до досудового розслідування, що дає змогу неодноразово до них повертатися, порівнювати результати, отримані в різний час або за різних умов діяльності. **Наукова новизна** статті полягає у висвітленні теоретичних і практичних психологічних основ залучення працівників Експертної служби МВС до досудового розслідування. Обґрунтовано необхідність у разі залучення працівників Експертної служби МВС до досудового розслідування враховувати, крім професійних навичок і базових знань, спеціальні знання в галузі психології. Розглянуто психологічну структуру залучення працівників Експертної служби МВС до досудового розслідування за схемою: «мета – мотив – спосіб – результат». Наголошено, що ефективність процесу залучення працівників Експертної служби МВС до досудового розслідування буде значно вищою, якщо ґрунтуватиметься на викладених у статті психологічних засадах. **Висновки.** Успішна боротьба зі злочинністю неможлива без залучення працівників Експертної служби МВС до досудового розслідування з метою надання працівникам органів досудового розслідування допомоги під час провадження слідчих (розшукових) дій, спрямованих на виявлення, фіксування, вилучення та закріплення доказів, роз'яснення питань, що потребують спеціальних знань. Психологічні особливості залучення працівників Експертної служби МВС до досудового розслідування характеризують специфічний вид діяльності експертів і працівників органів досудового розслідування та є необхідними передумовами для розгляду інших проблемних питань психології в роботі експертів.

Ключові слова: Експертна служба МВС; психологічні основи; досудове розслідування; взаємодія; залучення працівників.

Вступ

На сучасному етапі становлення та розвитку Української держави відбуваються суттєві процеси перетворень суспільно-економічних і політичних відносин, що проходять у складних умовах, характерними ознаками яких є високий рівень злочинності, зокрема її організованих форм, криміналізація економіки й інших сфер життєдіяльності суспільства.

Одним з основних завдань кримінального провадження є забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування злочинів, для розв'язання якого слідчий, прокурор, суд повинні вжити всіх передбачених законом заходів, застосовуючи свої знання та досвід. Але для цього недостатньо наявності лише юридичних знань [1, с. 5]. Слід зауважити, що виконання завдань сьогодення неможливе і без належної взаємодії всіх правоохоронних органів, зокрема й Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України (далі – Експертна служба МВС) – системи державних спеціалізованих установ судової експертизи, діяльність якої спрямовує та координує Міністерство внутрішніх справ України.

Крім того, для належної протидії злочинності та своєчасного якісного розслідування кожного

кримінального правопорушення необхідно мати не тільки професійні навички та базові знання, формування яких відбувається на підставі комплексу наукових знань, досвіду розслідування злочинів, а й спеціальні знання з інших галузей науки, зокрема, психології [2–8]. З огляду на зазначене вище не виникає жодних заперечень і сумнівів з приводу того, що увага науковців до поглибленого дослідження психологічних основ залучення працівників Експертної служби МВС до досудового розслідування є цілком закономірною.

Мета і завдання дослідження

Мета статті – науково обґрунтувати з'ясування теоретичних і практичних психологічних основ залучення працівників Експертної служби МВС до досудового розслідування. Відповідно до мети окреслено завдання: 1) обґрунтувати необхідність враховувати в разі залучення працівників Експертної служби МВС до досудового розслідування, крім професійних навичок і базових знань, спеціальні знання в галузі психології; 2) розглянути психологічну структуру процесу залучення працівників Експертної служби МВС до досудового розслідування за схемою: «мета – мотив – спосіб – результат».

Виклад основного матеріалу

Аналіз наукових досліджень і джерел свідчить про те, що деякі питання психологічних основ взаємодії, залучення працівників Експертної служби МВС до досудового розслідування посідають чільне місце серед заходів розкриття та розслідування кримінальних правопорушень і дедалі більше цікавлять вітчизняних науковців і практиків. Вивчення цих питань можемо прослідкувати в працях Ю. П. Алєніна, В. П. Бахіна, В. Д. Берназа, П. Д. Біленчука, Г. Ю. Бондар, Т. В. Варфоломеєвої, В. К. Весельського, О. О. Волобуєвої, В. І. Галагана, Л. М. Головаченко, В. Г. Гончаренка, І. В. Гори, В. А. Журавля, А. В. Іщенко, Н. І. Клименко, І. І. Когутича, В. О. Коновалової, І. І. Котюка, І. П. Красюка, В. С. Кузьмичова, В. К. Лисиченка, В. Г. Лукашевича, Є. Д. Лук'яничкова, І. В. Пирога, М. А. Погорецького, Г. В. Прохорова-Лукіна, Б. В. Романюка, М. В. Салтєвського, М. Я. Сєгая, Д. Б. Сергєєвої, Е. Б. Сімакової-Єфремян, В. В. Тищенко, Л. Д. Удалової, І. Я. Фрідмана, П. В. Цимбала, В. В. Циркаля, К. О. Чаплинського, С. С. Чернявського, Ю. М. Черноус, В. Ю. Шепітька, М. Г. Щербаківського, В. В. Юсупова та інших вчених.

Досліджуючи питання психологічних основ залучення працівників Експертної служби МВС до досудового розслідування, вважаємо за доцільне розглянути поняття «взаємодія».

Насамперед зазначимо, що в жодній нормі КПК України 1960 та 2012 років поняття «взаємодія» не вжито, за винятком ч. 3 ст. 571 КПК 2012 року [9; 10]. Крім того, будь-яких роз'яснень з приводу його тлумачення в цій статті Кодексу не наведено.

Проте термін «взаємодія», як ми й зазначали, тривалий час є предметом наукових досліджень українських й іноземних вчених-криміналістів, процесуалістів, психологів. Зокрема, у теорії кримінального процесу та криміналістики поняття «взаємодія» розуміють як спільну погоджену діяльність щодо мети, місця й часу [11, с. 13].

На думку В. Ю. Шепітька, з погляду криміналістики «взаємодія – це процес безпосереднього або опосередкованого впливу об'єктів (суб'єктів) один на одного, що породжує їхню взаємозумовленість і зв'язок» [12, с. 13].

У своїй праці Г. Ю. Бондар «Правове забезпечення взаємодії слідчих правоохоронних відомств у кримінальному судочинстві України» зазначає: «взаємодія існує там, де наявний спільний інтерес, а тому під час розслідування злочинів взаємодія існує між правоохоронними органами, оскільки вони мають одну мету – розкриття та розслідування злочинів» [13, с. 46–48].

Водночас Г. П. Цимбал у дисертаційному дослідженні «Взаємодія як умова забезпечення виявлення і розслідування податкових злочинів»

зазначила, що «взаємодія – це узгоджена (взаємозаінтересована) діяльність правоохоронних, контролюючих та інших державних органів, спрямована на виявлення, розкриття й розслідування злочинів [14, с. 39].

Цікавою є думка В. К. Весельського, який розглядав термін «взаємодія» як взаємозв'язок, спільні дії. Він припускав, що під час взаємодії можлива окрема кооперація (виконання працівником дізнання за дорученням слідчого слідчих дій; участь слідчого в розшукових діях гласного характеру тощо). Кооперацією та взаємодією в розслідуванні здійснюється взаємозв'язок працівників різних підрозділів органу чи самостійних організацій, які підпорядковані різним відомствам [15, с. 41].

У своїх дослідженнях Ю. А. Азаров розглядає взаємодію слідчого із судовим експертом як «спільну діяльність слідчого і експертно-криміналістичних підрозділів з розроблення та здійснення заходів, які пов'язані з комплексним використанням процесуальних, оперативно-розшукових і техніко-криміналістичних засобів, з метою успішного розкриття злочинів, установлення винних і виявлення обставин, що сприяли вчиненню злочину, і вжиття заходів для їх усунення» [16].

Ми поділяємо думку А. Д. Марушева щодо того, що «процес взаємодії між суб'єктами треба розглядати в декількох аспектах. По-перше, це коли взаємодія суб'єктів здійснюється на основі законодавчих актів (виконання органом дізнання доручень слідчого). По-друге, це психологічний аспект суб'єктів взаємодії. Установлення психологічного контакту слідчого з іншими суб'єктами взаємодії дає змогу максимально використовувати можливості, сили й засоби кожного з них, виключає елементи невинного дублювання, нераціональної витрати наявних сил і засобів, дозволяє за необхідності зосередити зусилля на найважливішому напрямку» [17, с. 134].

З огляду на зазначене, убачаємо, що наразі особливо вагомими є дослідження психологічних аспектів залучення працівників Експертної служби МВС до досудового розслідування, адже судова експертиза є складною системою приймання, оброблення та перекодування судовим експертом інформації, яка до нього надходить. Тому на якість і достовірність такого оброблення великий вплив мають психічні якості експерта, його інтелект, емоційний стан, соціальна спрямованість тощо, що формуються і розвиваються під впливом таких зовнішніх умов, у яких йому доводиться працювати, а саме:

- 1) суворе правове регламентація діяльності;
- 2) тактичний простір і повна самостійність в обранні методів дослідження;
- 3) обов'язок збереження службової таємниці;

4) провадження експертного дослідження в умовах підвищеного інтересу зацікавлених осіб до його результатів;

5) дефіцит часу, психологічні та фізичні перевантаження.

Крім того, експерти постійно опановують нові спеціальні пізнання та нові методики експертного дослідження.

Таким чином, процес залучення працівників Експертної служби МВС до досудового розслідування – складна система певних відносин, у якій існує розподіл функцій, прав та обов'язків, координація та субординація.

Досліджуючи психологічні основи залучення працівників Експертної служби МВС до досудового розслідування, слід також зазначити, що експерти й орган досудового розслідування в процесі своєї професійної діяльності мають складні відносини, утворюють колективи, у яких вони залежно від своєї посади та зумовленого нею правового статусу виступають у різних ролях, впливають один на одного, займають ту чи іншу позицію, відрізняються один від одного мотивами, цілями. Тому психологічні основи залучення працівників Експертної служби МВС до досудового розслідування передбачають:

1) психологічні функції залучення працівників Експертної служби МВС до досудового розслідування, де найважливішим є вивчення службових і позаслужбових міжособистісних стосунків між експертами та працівниками органу досудового розслідування з метою досягнення оптимальної взаємодії як в колективі загалом, так і між конкретними суб'єктами;

2) структуру відносин усередині колективу експертів;

3) психологічні характеристики експертів і працівників органу досудового розслідування та психологію відносин між ними;

4) добір і розстановку кадрів відповідно до психологічних особливостей працівників, їхньої компетентності, схильності та типологічної якості особистості;

5) підтримку та стимулювання найбільш правильних службових взаємовідносин;

6) застосування психологічних знань керівниками Експертної служби МВС й органів досудового розслідування з метою досягнення найефективнішої організації взаємодії під час керування підлеглими;

7) використання психолого-педагогічного чинника під час організації процесу залучення працівників Експертної служби МВС до досудового розслідування, поєднання імперативних методів з навчанням підлеглих основам правильної організації взаємодії.

Судово-експертна практика свідчить, що психологічною структурою залучення працівників Експертної служби МВС до досудового

розслідування є така схема: «мета – мотив – спосіб – результат».

Отже, метою залучення працівників Експертної служби МВС до досудового розслідування є отримання на підставі використання спеціальних пізнань експерта науково обґрунтованих і об'єктивно правильних відповідей на поставлені органом досудового розслідування, який призначив експертизу, запитань, пов'язаних зі встановленням доказових фактів у кримінальному провадженні.

Мотиви залучення працівників Експертної служби МВС до досудового розслідування визначаються спрямованістю особистості судового експерта, основним із яких є бажання експерта сприяти здійсненню правосуддя. Крім того, важливим мотивом є інтерес до своєї професії, прагнення набути високу кваліфікацію, удосконалювати свою професійну майстерність. Робота експерта вимагає від нього таких психологічних якостей, як аналітичний розум, логічність мислення, уважність, наполегливість, допитливість, здатність до тривалої концентрації уваги, зосередженість, критичність тощо. Експерт повинен бути дисциплінованим, організованим, стараним, акуратним, рішучим, самостійним.

Водночас найскладнішим компонентом досліджуваного виду діяльності, на нашу думку, є спосіб її здійснення, оскільки експертна діяльність здійснюється в певних процесуальних межах, хоча і має самостійність у виборі засобів і методик її здійснення.

Особливістю способу здійснення експертної діяльності є поєднання в ній процесів пізнання та праці. Тобто в процесі своєї професійної діяльності експерт виступає одночасно і як суб'єкт процесу пізнання, і як суб'єкт процесу праці, де найважливішим компонентом роботи є пізнавальна діяльність експерта, яка заснована на застосуванні спеціальних знань і спрямована на отримання достовірної інформації, у якій вагомого значення набуває творче (евристичне) мислення, інтуїція та моделювання експертної ситуації.

Крім того, як свідчить судово-експертна практика, здійснення експертної діяльності передбачає, щоб вона була належно організована та здійснювалася планомірно, охоплюючи план роботи експерта як на певний період часу (день, місяць, півріччя тощо), так і план проведення дослідження за конкретною експертизою. З огляду на це спеціальним компонентом способу залучення працівників Експертної служби МВС до досудового розслідування є організаторський і конструктивний аспекти.

У процесі залучення працівників Експертної служби МВС до досудового розслідування експерт вступає у визначені кримінальним процесуальним законом відносини з органом досудового розслідування, який призначив експертизу, та іншими учасниками процесу, а у випадках призначення

комплексних і комісійних експертиз – з іншими експертами, що складає зміст його комунікативної діяльності. Тому діяльність у разі залучення працівників Експертної служби МВС до досудового розслідування має такі важливі особливості:

1) безпосередньо діяльність й особисте спілкування працівників експертних, слідчих та оперативних підрозділів підпорядковані вимогам службової дисципліни, нормам, закріпленим у присязі, положеннях, статутах, інструкціях;

2) здійснюється, зважаючи на встановлений законодавством правовий статус експерта, працівників органів досудового розслідування, з огляду на процесуальну самостійність експертів;

3) повинна розглядатися з погляду не тільки її правової регламентації, але й психологічної сумісності.

Психологічна сумісність членів колективів залежить від суб'єктивних й об'єктивних чинників. Вона досягається використанням таких засобів:

1) правильним добором кадрів і регулюванням відносин у колективах;

2) визначенням працівників для кожної ділянки роботи з таким розрахунком, щоб обрана ділянка роботи якомога більше відповідала його індивідуальності та підготовці;

3) переведенням працівників, які виявилися психологічно несумісними з більшістю членів колективу, на інші посади або до іншої групи;

4) вивченням стосунків, які склалися в колективах, групах;

5) вихованням керівником у підлеглих необхідних якостей тощо.

Крім того, особливої уваги варті неформальні відносини в колективі (спільні інтереси, дружні стосунки, симпатії між членами колективу тощо), адже наслідком несумісності членів колективу можуть бути конфлікти.

Вагоме значення в попередженні та вирішенні конфліктів повинні відігравати керівники експертних підрозділів й органів досудового розслідування. Ідеться про дисциплінарну практику, суворе дотримання положень, статутів, інструкцій, наказів й обов'язкове їх виконання, що є характерною

рисою діяльності підрозділів Експертної служби МВС та органів досудового розслідування.

До психологічної структури процесу залучення працівників Експертної служби МВС належить також її результат (остання підструктура), тобто сформоване в експерта переконання в тому, що отримана ним під час дослідження інформація та зроблені на її підставі висновки підтверджують існування (неіснування) доказового факту, який цікавить орган, що призначив експертизу. Це переконання експерта виявляється в його експертному висновку.

Наукова новизна

Наукова новизна полягає у висвітленні теоретичних і практичних психологічних основ залучення працівників Експертної служби МВС до досудового розслідування. Обґрунтовано необхідність у разі залучення працівників Експертної служби МВС до досудового розслідування враховувати, крім професійних навичок і базових знань, спеціальні знання в галузі психології. Розглянуто психологічну структуру залучення працівників Експертної служби МВС до досудового розслідування за схемою: «мета – мотив – спосіб – результат». Наголошено, що ефективність процесу залучення працівників Експертної служби МВС до досудового розслідування значно вища, коли ґрунтується на викладених у статті психологічних основах.

Висновок

Таким чином, досліджувані нами психологічні основи залучення працівників Експертної служби МВС до досудового розслідування перебувають у тісному взаємозв'язку один з одним і загалом характеризують психологічні особливості досліджуваної діяльності як специфічного виду роботи експертів і працівників органів досудового розслідування, пов'язаної з повним, всебічним й об'єктивним розслідуванням кримінальних проваджень, і є необхідними передумовами для розгляду інших проблемних питань психології в діяльності експертів.

REFERENCES

- [1] Pyrih, I.V., & Bidniak, H.S. (2019). *Vykorystannia spetsialnykh znan na dosudovomu rozsliduvanni [Use of special knowledge in pre-trial investigation]*. Dnipro: Dniprop. derzh. un-t vnutr. sprav [in Ukrainian].
- [2] Kuzmichov, V.S., & Chornous, Yu.M. (2005). *Slidcha diialnist: kharakterystyka ta napriamy udoskonalennia [Investigative activity: characteristics and areas of improvement]*. Kyiv: ZAT NiChLAVA [in Ukrainian].
- [3] Semenov, V.V. (2006). *Spetsialni znannia v rozsliduvanni zlochyniv [Special knowledge in the investigation of crimes]*. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
- [4] Kovalov, V.V., & Lukianchikov, B.E. (2003). *Vzaiemodiia slidchoho ta eksperta-kryminalista v protsesi rozsliduvannia [The interaction of the investigator and forensic expert in the investigation process]*. *Aktualni problemy vzaiemodii sudovykh ta pravoohoronnykh orhaniv u protsesi realizatsii zavadan kryminalnoho sudochynstva, Actual problems of the interaction of judicial and law enforcement bodies in the process of implementing the tasks of criminal justice: Proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference (Vols. 2)*, (pp. 61-65). Zaporizhzhia: Yuryd. in-t MVS Ukrainy [in Ukrainian].

- [5] Chornous, Yu.M. (2012). Osoblyvosti vzaiemodii pry rozsliduvanni zlochyniv mizhnarodnoho kharakteru [Peculiarities of interaction in the investigation of crimes of an international nature]. *Visnyk Luhans'koho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav imeni E.O. Didorenka, Bulletin of Luhansk State University of Internal Affairs named after E.O. Didorenko*, 1, 231-238. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlduvs_2012_1_29 [in Ukrainian].
- [6] Yurchenko, A.M., Harbovskiy, L.A., & Bashta, I.I. (2018). Vzaiemodiia slidchoho z operatyvnymy pidrozdilamy pid chas kryminalnoho provadzhenia: aktualni problemy ta shliakhy yikh vyrishennia [Interaction of the investigator with operative units during criminal proceedings: current problems and ways to solve them]. Irpin: [b.v.] [in Ukrainian].
- [7] Balan, M.I. (2020). Vzaiemodiia slidchoho ta inshykh subiektiv kryminalnoho provadzhenia pry rozsliduvanni porushen derzhavnogo kordonu Ukrainy [Interaction of the investigator and other subjects of criminal proceedings during the investigation of violations of the state border of Ukraine]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo, Entrepreneurship, economy and law*, 3, 290-295. doi: 10.32849/2663-5313/2020.3.48 [in Ukrainian].
- [8] Nehrebetskyi, V.V. (2020). Rol psykholohii pidozriuvanoho pid chas slidchoho eksperymentu [The role of psychology of the suspect during the investigative experiment]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo, Entrepreneurship, economy and law*, 3, 307-311. doi: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.3.51> [in Ukrainian].
- [9] Kryminalno-protseusualnyi kodeks Ukrainy: vid 28 hrud. 1960 r. No. 1001-05 [Criminal Procedure Code of Ukraine from December 28, 1960, No. 1001-05]. (n.d.). zakon2.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1001-05> [in Ukrainian].
- [10] Kryminalnyi protseusualnyi kodeks Ukrainy: vid 13 kvit. 2012 r. No. 4651-VI [Criminal Procedure Code of Ukraine from April 13, 2012, No. 4651-VI]. (n.d.). zakon4.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> [in Ukrainian].
- [11] Hevko, V.V. (1996). Vykorystannia neprotsesualnoi informatsii pid chas dokazuvannia u stadii poperednoho rozsliduvannia [Use of non-procedural information during evidence at the preliminary investigation stage]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
- [12] Shepitko, V.Yu. (2001). Kryminalistyka [Criminalistics]. *Entsyklopedychnyi slovnyk (ukrainsko-rosiskyi i rosiisko-ukrainskyi), Encyclopedic dictionary (Ukrainian-Russian and Russian-Ukrainian)*. V.Ya. Tatsii (Eds.). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
- [13] Bondar, H.Yu. (2004). Pravove zabezpechennia vzaiemodii slidchykh pravookhoronnykh vidomstv u kryminalnomu sudochynstvi Ukrainy [Legal provision of interaction of investigative law enforcement agencies in the criminal justice system of Ukraine]. *Candidate's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].
- [14] Tsymbal, H.P. (2005). Vzaiemodiia yak umova zabezpechennia vyavlennia i rozsliduvannia podatkovykh zlochyniv [Interaction as a condition for ensuring detection and investigation of tax crimes]. *Candidate's thesis*. Irpin [in Ukrainian].
- [15] Veselskyi, V.K. (2012). Orhanizatsiini osnovy rozsliduvannia zlochyniv [Organizational bases of crime investigation]. *Vzaiemodiia slidchoho zi spetsialistamy ekspertnykh pidrozdiliv OVS u khodi doslidchoi perevirky: problemni pytannia, Interaction of the investigator with specialists of the expert units of the State Security Service during the investigation: problematic issues*. Proceedings of the Scientific and Practical Seminar (pp. 40-43). Kyiv: Nats. akad. vnutr. sprav [in Ukrainian].
- [16] Azarov, Yu.I. (2014). Osoblyvosti vzaiemodii slidchoho z ekspertom (spetsialistom) na pochatkovomu etapi dosudovoho rozsliduvannia [Peculiarities of interaction between the investigator and the expert (specialist) at the initial stage of the pre-trial investigation]. *Yurydychna nauka, Legal science*, 10, 87-96. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/jnn_2014_10_11 [in Ukrainian].
- [17] Marushev, A.D. (2011). Pryntsypy vzaiemodii slidchoho z uchasnnykamy dosudovoho slidstva [Principles of the interaction of the investigator with the participants of the pre-trial investigation]. *Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky, Theory and practice of forensic examination and forensics*, 11, 133-138 [in Ukrainian].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Пиріг І. В., Бідняк Г. С. Використання спеціальних знань на досудовому розслідуванні : навч. посіб. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 140 с.
- [2] Кузьмічов В. С., Черноус Ю. М. Слідча діяльність: характеристика та напрями удосконалення : монографія. Київ : ЗАТ НІЧЛАВА, 2005. 448 с.
- [3] Семенов В. В. Спеціальні знання в розслідуванні злочинів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2006. 212 с.
- [4] Ковальов В. В., Лук'янчиков Б. Є. Взаємодія слідчого та експерта-криміналіста в процесі розслідування. *Актуальні проблеми взаємодії судових та правоохоронних органів у процесі реалізації завдань кримінального судочинства* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. : у 2 ч. Запоріжжя : Юрид. ін-т МВС України, 2003. Ч. II. 2003. С. 61–65.
- [5] Черноус Ю. М. Особливості взаємодії при розслідуванні злочинів міжнародного характеру. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2012. Вип. 1. С. 231–238. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlduvs_2012_1_29.
- [6] Юрченко А. М., Гарбовський Л. А., Башта І. І. Взаємодія слідчого з оперативними підрозділами під час кримінального провадження: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення : монографія. Ірпінь : [б.в.], 204 с. URL: http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/3800/1/4006_IR.pdf 2018. doi: <https://doi.org/10.32837/pyuv.v0i38.903>.

- [7] Балан М. І. Взаємодія слідчого та інших суб'єктів кримінального провадження при розслідуванні порушень державного кордону України. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 3. С. 290–295. doi: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.3.48>.
- [8] Негребецький В. В. Роль психології підозрюваного під час слідчого експерименту. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 3. С. 307–311. doi: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.3.51>.
- [9] Кримінально-процесуальний кодекс України: Закон УРСР від 28 груд. 1960 р. № 1001-05. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1001-05>.
- [10] Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
- [11] Гевко В. В. Використання непроцесуальної інформації під час доказування у стадії попереднього розслідування: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 1996. 21 с.
- [12] Шепітько В. Ю. Криміналістика. *Енциклопедичний словник (українсько-російський і російсько-український)* / за ред. В. Я. Тація. Харків: Право, 2001. 560 с.
- [13] Бондар Г. Ю. Правове забезпечення взаємодії слідчих правоохоронних відомств у кримінальному судочинстві України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2004. 230 с.
- [14] Цимбал Г. П. Взаємодія як умова забезпечення виявлення і розслідування податкових злочинів: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Ірпінь, 2005. 223 с.
- [15] Весельський В. К. Організаційні основи розслідування злочинів. *Взаємодія слідчого зі спеціалістами експертних підрозділів ОВС у ході дослідчої перевірки: проблемні питання: матеріали наук.-практ. семінару* (Київ, 23 груд. 2011 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2012. С. 40–43.
- [16] Азаров Ю. І. Особливості взаємодії слідчого з експертом (спеціалістом) на початковому етапі досудового розслідування. *Юридична наука*. 2014. № 10. С. 87–96. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jnn_2014_10_11.
- [17] Марушев А. Д. Принципи взаємодії слідчого з учасниками досудового слідства. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2011. Вип. 11. С. 133–138.

Стаття надійшла до редколегії 21.03.2022

Sharai Ye. – Deputy Head of the Activity Support Department of the Department of the State Scientific Research Forensic Center of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Kyiv Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3932-3435>

Psychological Basis of Involving Employees of the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine in the Pre-Trial Investigation

The purpose of the study is to consider the conceptual foundations of psychocorrection of addictive behavior of minors. Methodology. The methodological tools have been a general theory of social deviations, based on both differentiation and integration of existing knowledge in different fields. On this basis, the essence of addictive behavior, which is expressed in the desire to escape the reality by artificially changing their mental state, has been determined. It results from impaired adaptation to new environmental conditions, deviates from social norms and does not meet generally accepted standards of behavior, biochemical, social and individual psychological factors. The scientific novelty of the article is to highlight the principles of psychocorrection of addictive behavior, taking into account the analysis of its factors and mechanisms. The necessity of application of integrative models of psychocorrection with priority of psychological correction of causal type approximately to age and individual features of the client is substantiated. Conclusions. The complexity of the factors of addictive behavior in the combination of biological and social factors require the definition of conceptual foundations in the development of psychocorrectional influences, first of all, the leading principles of psychological correction. Conceptual principles of psychocorrection involve the use of various psychotherapeutic approaches aimed at restructuring the personality. Strategies for psychocorrection of adolescent addictive behavior should be selected individually, depending on what becomes a priority in determining the causes of interpersonal conflict. The influence of the environment is crucial in this process. The prospect of further research is the development of psycho-correctional programs for various types of addictive behavior of adolescents.

Keywords: Expert Service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine; psychological foundations; pre-trial investigation; interaction; involvement of employees.